

והיינו ולקחתם לבם ודרשו חז"ל
(סוכה מא ע"ג) משלכם, ולהנ"ל
יתפרש שנקח מהם, מן הד' מינים
שרומזים על ד' אצות, איך לעצוד ה',
והיינו לבם, לעצמכם תקחו ותקנו מדות
אלו, ואמר ביום הראשון, ואמר המדרש
שהוא ראשון לחשבון עוונות, היינו
שם נלך בדרכיהם, אז הזכרתם זכות

אוצר החכמה

אוצר החכמה

לנו, ואם לאו חובה היא לנו, על דרך
פירוש השל"ה (מורה שצמצ פר' צמקומי
ע"פ וזכרתי) וזכרתי את צריתי יעקב ואף
את צריתי יצחק ואף את צריתי אברהם
(ויקרא כו, מז) כידוע^מ, אצל כשנקח מהם
ונלמוד מהם, יזכור לנו ה' את אצותינו
לטובה ולצרכה, כדכתיב (מהלים קטו, יד)
יוסף ה' עליכם ועל צניכם, חמן ואמן^{מא}.

פרשת בהר

ושבתה הארץ שבת לה' (כה, ג).
יש לדקדק למה נקט הקרא
לשון ושבתה דהיינו מקור^{מב}, הו' ליה
לומר תשבות הארץ לשון ציווי. וגם קדר
המקרא מהופך הוא, צתחילה הו' ליה

למיכמז שש שנים תזרע שדך ואחר כך
ושבתה הארץ.

ונראה למרז, דמצינו צמקת אצות
(פ"ה מ"ט) צארצעה פרקים

מ. וזל"ק, וזכרתי את בריתי יעקב וגו'. קשה
זה הפסוק הוא של נחמה, ועדיין לא גמר
הקללות ואיך הפסיק בפסוק של נחמה בתוך
הקללות. וקבלתי כי אף זה הפסוק הוא
מתוכחת מוסר, כי אינו דומה רשע בן רשע
החוטא לרשע בן צדיק, כי הרשע בן צדיק
עונשו מרובה, שראה אביו מתנהג בחסידות
והוא אין מנהג אבותיו בידי. וכן אין דומה
מי שהוא דר במקום מכוער למי שהוא דר
במקום תורה. על זה אמר אני אזכור לך אלו
הדברים לכף חובה, שאתה מזרע אבות
הקדושים אברהם יצחק ויעקב, וגם הארץ

אזכור, כי נתתי לך ארץ ישראל, שאורא דארץ
ישראל מחכים (ב"ב קנח, ב), ועל כל זאת
לא הלכת בדרך ישר. על כן כל איש ישים
אל לבו, ובפרט מי שיש לו אבות שהיו יראי
אלהים, וגם מי שיושב במקום חכמים לומדי
תורה צריך לראות ביותר לילך בעקביהם,
לתורה ולמעשים ולמדות, ולילך בדרכי
החמודות, עכ"ד.

מא. מכת"י תלמיד מרן הכת"ס זצ"ל.
מב. רצ"ל דתיבת 'ושבתה' אינו לשון פעולה
וציווי, אלא לשון המורה על עצם ענין השביתה,
וזה נקרא בספרי הדקדוק 'מקור'.

ידי זה תאריכו ימים, ויהיה גם כן שציתת הארץ לה' ודו"ק. [חקפ"א].

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו' וצויתי את ברבתי וגו' (כה, כ-כא). ע"ד מוסר, ודאי האדם העוזד מאהבה ואינו מנפה לשום תשלומי גמול השי"ת נותן לו די מחסורו, ואמרו רז"ל (צרכות לה ע"א) כתיב (תהלים כד, א) לה' הארץ ומלואה וכתיב (שם קטו, טז) והארץ נתן לבני האדם, [לא קשיא] כאן קודם צרכה [כאן] לאחר צרכה וכו', לאו דוקא אחר צרכה ממשי אלא לאחר שהאדם עוזד השי"ת ראוי ונכון להיות נדיק מושל בארץ, אמנם אם ישאלו מה נאכל, ודאי אינו צמדרגת והארץ נתן לבני אדם, ומ"מ השי"ת צרחמיו נותן לו משלו ומשלחן גבוה קזכי.

וזדהו ונתנה הארץ פריה (לעיל פסוק יט) שיהיה הכל ממילא צמילוי ושזע, אמנם אם תשאלו מה נאכל אז וצויתי את 'ברבתי' דייקא, לא שלכם,

הדבר מתרבה, צמולאי שציעית מפני פירות שציעית, ועוד שם צמסנה (משנה ח) דבר צא לעולם על פירות שציעית. ולפי זה כמו שמלינו שציטול מלות שציעית גורמת דבר ח"ו, כמו כן מדה טובה שהיא מרובה על פורעניות^א, ממילא על ידי שמירת שציעית אריכות ימים צא לעולם.

^אאוצר החכמה
^אאוצר החכמה

וזהנה איתא בגמ' מד שמלינו גם צהקצ"ה חרישה וזריעה וקצירה, צריאת האדם ולידתו היינו חרישה, ואחר כך כשמת ונקצר בארץ היינו זריעה, ותחיית המתים היינו קצירה, וכן משמע סוף מסכת כתובות (קיא ע"ב) בק"ו מחטה, עיי"ש^ב.

ולפי זה הכי פירוש הכתוב, שהוא מצטר לישראל כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לבם ושבתה הארץ שבת לה', דהיינו שיהיה אריכות ימים בעולם, ועל ידי זה תשבות הארץ לה' מזריעה וקצירה, ומפרש אחר כך כילד, שש שנים תזרע וגו', דהיינו על ידי שאתם תשמרו מלות שציעית, על

(תהלים עב, טז) ויציצו מעיר כעשב הארץ וכו', וא"ר חייא בר יוסף עתידים צדיקים שיעמדו במלבושיהן ק"ו מחטה מה חטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושיין צדיקים שנקברו בלבושיהן על אחת כמה וכמה וכו', עיי"ש.

מג. עיין יומא ע"ו ע"א, מדה טובה מרובה ממדת פורעניות. מד. ראה הערה הבאה. מה. בגמ' שם: א"ר חייא בר יוסף עתידין צדיקים שמבצבצין ועולין בירושלים, שנאמר

כי זה הוא צחי' קודם זרחה, ומסיים
שזהאי גוונא והארץ לא תמכר
לצמיתות (להלן פסוק כג) כי אין אתם
ראוים למדרגת והארץ נתן לבני אדם
אלא גרים ותושבים יו'.

וחי אחיד עמך (כה, לו). חייך קודמין,
כמו שדרשו ריש פרק איזהו נשך
(ב"מ סג ע"א) שנים שהיו מהלכין בדרך
וציד אחד מהם קיתון של מים פליגי
בן פטורה ורבי עקיבא, [דרבי עקיבא]
דרש חייך קודמין. ואמנם לקמן גבי עבד

עברי כתיב (פסוק מ) כשכיר כתושב יהיה
עמך, עמך במאכל עמך במשתה, מכאן
אמרו כל הקונה עבד עברי כאילו קונה
אדון לעצמו (קידושין כג ע"א), הרי משמע
דהעבד קודם לאדון, וקשה הא עמך
כתיב ופירשו טפל לך שהאדון קודם.
ותירץ אדמ"ו דודאי עמך הפי' שאני
קודם, מעתה כיון דכתיב כאן כשכיר
כתושב יהיה עמך דהיינו שהאדון יותר
שכיר ותושב מן העבד, ולענין שכיר
ותושב קאמר שהעבד טפל לאדון,
ממילא נשמע שהעבד יותר אדון מן
האדון עצמו יו'.

פרשת בחקותי

ונתתי שלום בארץ (כו, ו). שמעתי
מפי מרן הגאון בעל חתם
סופר זצ"ל לפרש קרא (מהלים כט, יא)
ה' עוז לעמו יתן ה' יצרך את עמו

בשלום, שפרשו חז"ל (נחמיה קטז ע"א, וברש"י
ד"ה עוז, וזמדרש משלי כא כג) אין עוז אלא
תורה. ואמר, הנה השלום נתרצה בעולם
על ידי שאחד נריך לחצירו, ואיש את

מו. העתק מכת"י הגרי"ז פאללאק זצ"ל.

מו. העתק מכת"י הגרי"ז פאללאק זצ"ל.

והעיר שם המעתיק, הג"ר אברהם פאללאק
זצ"ל הי"ד ראב"ד באניהד: א"ה, זהו דבר מתוק
מדבש ונופת צופים, מ"מ לא זכיתי להבין
דבמסכת קידושין (כ ע"א) דרשינן הך כל הקונה
עבד עברי וכו' מקרא דפר' ראה (דברים טו, טז)

כי טוב לו עמך במאכל וכו', אם כן עדיין הקושיא
במקומו עומדת דלענין הטוב נאמר כאן עמך,
ואם כן לענין הטוב טפל העבד וצ"ע. אחר בטו"ב
שנה זיכני השי"ת לראות בתוס' ערכין דף ל' ריש
ע"ב ד"ה דתניא דדרשינן ליה מקרא 'כשכיר
כתושב יהיה עמך' וצדקו דבריו הנאים ז"ל.

וע"ז העיר הגרינ"ש: מפורש בחי' סוגיות

רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק (ישעי' מא, ו), דהיינו שאלה יעזור את רעהו שהוא שוה לו ולא הקדים לו טובה, אבל אם הקדים לו טובה ונעשה אחיו, יאמר חזק, יוכל לשאול בפיו. ואם כן, האפשרות הזו שיהיה נריך לחזירו, גם הוא יעזור ויגן ויושיע שיהיה שלום בעולם.

ולפי זה [על ידי] רוצ טובה, אם האדם היה צמח שלא ינטרך לשום אדם, ממעט השלום והחברה, אם כן אפשר שהיעוד מרוצ הטובה והצרכה יהיה מגרע השלום, כי עיקר שם שלום זהצטחה אינו שלא יהיה מחלוקת או מלחמה [דהיינו] שלילת רע, אלא השלום שאנו מכווין כאן, היינו התאחדות והתחברות איש לרעהו.

אבל צאמת הרי כשיצוא היעוד הזה דהיינו לעתיד, (וכמו שכתב הרמב"ן (כאן פסוק יב) דמעולם לא נתקיים יעוד הזה של אם בחקותי תלכו עד לזמן העתיד), אפילו הכי יש דבר שלעולם ינטרך אחד לחזירו, דהיינו צעסק התורה, שהרי יש לכל אדם חלק בתורה, והמיועד לאיש זה לא משיג אחר, [ועל ידי פלפול התורה יורדין לאמתה], ואם כן לעולם

ינטרך אחד לחזירו צענין התורה. וכמו שאנו מבקשין ותן חלקינו בתורתך, ועל ידי זה יתחבר שלום בעולם על ידי התורה. ועל דרך שאמרו (צרכות קד ע"א) תלמידי חכמים מרצים שלום בעולם. ואם כן זה שאמר הפסוק, על ידי שה' עוז לעמו יתן היינו התורה, על ידי זה ה' יברך את עמו בשלום, אפשר שיהיה צרכה בעולם, ואפילו הכי יושג השלום על ידי התורה. והיינו נמי ונתתי שלום בארץ היינו [על ידי] תורה^מ, ודפס"ח^מ.

להפטר

ה' עזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה אליך גוים יבואו מאפסי ארץ ויאמרו אך שקר נחלו אבותינו הבל ואין בם מועיל, היעשה לו אדם אלהים והמה לא אלהים, לכן הנני מודיעם בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי ה' (ירמ' טו, יט-כא).

הפטר פרשה זו נצאר, דמלנו ציונה הנציא שצרח לפני הקב"ה, היינו משום דהיה יודע שהגוים קרובי

שניתן שכר התורה והמצוות שנאמר ונתתי שלום בארץ.

מ. מהר"ם שיק עה"ת פר' בחקותי.

ירושלים תשכ"ג דף ל"ב ממש עפ"י גירסת תוס'.

מח. ראה במדרש (במדב"ר יא, ז) גדול השלום

תשובה המה (עיין תנחומא ויקרא ח), ואם יוכיח להם ישוּבו, ולא רָצוּ להוכיחם כדי שלא ישוּבו, למען אשר לא יהיה תשובתם מכשול לישראל שהמה חוזרים מהר לשוּב יותר מישראל.

אוצר החכמה

כל האומות לשוּב ולהכיר שם הצורא יתצרך, ויראו שאצותיהם הנחילו שקר להם.

וְזֶה כוונת הנביא אליך גוים יבואו מאפסי ארץ ויאמרו אך שקר נחלו אבותינו הבל ואין בם מועיל, ויהיה תימה להם, אך יאמרו מחמת שאצותיהם קבלו כך מאצות אצותיהם מימות העולם אפילו אם ידעו שהוא שקר, אפילו הכי הנחילו גם את זה לבניהם, או חולי סוברים המה שהוא האמת. אך תימה אחת להם על אדם הראשון שהיה גם כן מסופק באמונה כידוע בספרים (עיין מיקו"ז דף קז ע"ג) שקינץ צנטיעות, וזה פלא גדול הוא מי שהוא מעשה הקצ"ה צעלמו הוא יהיה מסופק בזה, היחכן, ולכן נאמר אחר כך (ירמ' יז, ה) ארור הגבר אשר יבטח באדם? ועל ידי זה שגם הגוים יתמהו האיך נחלו שקר מאצותיהם, [על ידי זה] נתגדל חטאת יהודה להכתב בעט ברזל (שם פסוק א), שהם קבלו אמת מאצותיהם, וצדו השקר מלצם. [תקפ"א].

וּמַעַם הדצר שגוים קרוצי תשובה הם, הוא כמאמר החכם (משלי יד, טו) פתי יאמין לכל דבר, שהאומות מאמינים הכל מה שנאמר להם, אפילו אם אחד צודה שום דבר מלצו מאמינים, אבל ישראל המה בעלי שכל אשר לא יאמינו לכל דבר אם לא על ידי אותות ומופתים גדולים. ולכן נוסח תפילתנו הבוחר בעמו ישראל באהבה, היינו צמדרגות אהבה להקצ"ה המה המוצחרים שבאומות, שלא זכו שאר האומות למדרגות אהבה, אבל צמדרגות היראה לא המה המוצחרים שבאומות, אדרבא האומות קרוצים יותר להתיירא ולהחזיר ולשוּב מהר, וישראל קשי עורף המה לשוּב בתשובה שלימה.

אוצר החכמה

וְהִנֵּה כלל ידוע הוא (ראה רמב"ן דברים ז, ט) שאין אצות נוחלין שקר לבניהם. ולעתיד צמרהה צימינו עתידים

